

«Επειδή ζούμε μαζί, πρέπει να επιβιώσουμε μαζί», λέει ο Χέιρτ Μακ για το μέλλον της Ευρώπης. Φωτ. από διαμαρτυρία στο Βερολίνο κατά της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία.

Αλλάζει η ευρωπαϊκή ταυτότητα

Ο Ολλανδός συγγραφέας Χέιρτ Μακ μιλάει στην «Κ» για τη ρωσική εισβολή και το τέλος της «ήπιης ισχύος»

Συνέντευξη στον ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

Αν τα πράγματα ήταν αλλιώς, η συνέντευξη με τον Χέιρτ Μακ θα ξεκινούσε από την Κιϋβήλ και το μικρό παντοπωλείο του Κώστα και της Ευφύς. Από εκεί ο Ολλανδός δημοσιογράφος και συγγραφέας αρχίζει την αφήγησή του για την ελληνική περίπτωση της οικονομικής κρίσης, την άπειρη κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, τη ζημιά που προκάλεσε η θητεία του Γιάννη Βαρουφάκη και την κακή συμπεριφορά των Βορειοευρωπαίων απέναντι στην Ελλάδα, στο νέο του βιβλίο «Μεγάλες προσδοκίες», μια επισκόπηση της ευρωπαϊκής Ιστορίας για τα πρώτα 20 χρόνια του 21ου αιώνα.

Η ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, όμως, οδηγεί τη συζήτηση μας στο άγνωστο Κίρκενες, το οποίο επισκέφθηκε ο Μακ το 2018. Το νορβηγικό χωριό των 3.500 κατοίκων και το βορειότερο μητρώσιμο λιμάνι της Ευρώπης βρίσκεται μόλις 50 χλμ. μακριά από τα σύνορα με τη Ρωσία και «κάθετα» πάνω σε πλούσια κοιτάσματα φυσικού αερίου, πετρελαίου και άλλων ορυκτών. Το λιώσιμο των πάγων, που δεν είναι καλό σημάδι για τον περισσότερο κόσμο, για το Κίρκενες μπορεί να αποτελεί ευκαιρία, καθώς θα ανοίξει την πλατφόρμα της οδό που θα συνδέει την Ασία με την Ευρώπη. Το μικρό λιμάνι, όπως γράφει ο Μακ, μοιάζει με ένα «εργαστήριο, όσον αφορά τις σχέσεις της Ευρώπης με τη Ρωσία». Όσο οι σχέσεις είναι καλές, στο Κίρκενες γίνονται κοινότητες αγώνες ποδοσφαιρικοί με την τοπική ομάδα του ρωσικού Μούρμανσκ. Ρώσοι πηγαίνουν για ψώνια και τουρισμό, στα σύνορα οι στρατιώτες χαϊρεύονται. Όταν όμως οι σχέσεις ψυχραίνονται, όπως έγινε μετά τη ρωσική προσαρτήση της Κριμαίας το 2014 και την επιβολή κυρώσεων από τη Δύση, η

Από την αναλυτική μιστό του Χέιρτ Μακ δεν θα μπορούσε να λείπει η ελληνική κρίση, η οποία έχει τη θέση της στο νέο του βιβλίο.

Η Ρωσία είναι μια αυτοκρατορία σε παρακμή. Για τους δικτάτορες του κόσμου μπορεί αυτό που κάνει ο Πούτιν να είναι ελκυστικό, αλλά δεν είναι για κανέναν άλλον.

Ρωσία ανοίγει παλιές στρατιωτικές βάσεις, κάνει ασκήσεις και οι ποδοσφαιρικοί αγώνες κόβονται. «Πιστεύω ότι η κατάσταση θα είναι αρκετά τεταμένη τώρα, γιατί είναι ένα από τα λίγα απειευθείς

σύνορα του ΝΑΤΟ με τη Ρωσία», μας λέει ο Χέιρτ Μακ για το Κίρκενες. Υπήρχαν, προσθέτει, σημάδια ότι κάτι δεν πήγαινε καλά σε αυτή τη σχέση. Οι διπλωμάτες είχαν προειδοποιήσει σχετικά με τον κίνδυνο επέκτασης του ΝΑΤΟ προς την Ουκρανία και τη Γεωργία στη σύνοδο του Βουκουρεστίου το 2008, ο πόλεμος των πέντε ημερών Ρωσίας - Γεωργίας, η προσάρτηση της Κριμαίας λίγα χρόνια αργότερα, ήταν όλα, λέει ο Μακ, προειδοποιήσεις μιας σταδιακής κλιμάκωσης. «Βιδικά από το 2014 και μετά βλέπαμε ότι ο Πούτιν δεν θα κάτσει φρόνιμα μακροπρόθεσμα, αλλά συνεχίσαμε να συνάπτουμε εμπορικές σχέσεις με τη Ρωσία, να εισάγουμε μεγάλες ποσότητες φυσικού αερίου και να γινόμαστε ολοένα και πιο εξαρτημένοι – και εδώ έπαιξε ρόλο η πολιτική της Άγκελα Μέρκελ».

Από μια άλλη σκοπιά ο πόλεμος της Ουκρανίας είναι η πιο πρόσφατη μιας σειράς από κρίσεις που κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Ευρώπη τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα, τις οποίες καταγράφει και αναλύει στο βιβλίο του ο Μακ μέσα από μαρτυρίες ολλανδών ανθρώπων και πλούσιο δημοσιογραφικό και ιστορικό υλικό. Σε κάθε κρίση, μας λέει, η Ευρώπη «μάθαίνει» και αντιδρά. Άλλοτε πιο αργά, όπως στην ελληνική περίπτωση, άλλοτε πιο γρήγορα, όπως στην πανδημία. Ποιο είναι λοιπόν το μήνυμα από την ουκρανική κρίση; «Ότι ο κορμός των συμβιβασμών και της ήπιης ισχύος έχει περάσει. Τώρα είναι η ώρα για τη «σκληρή ισχύ» και για συγκρούσεις. Είναι μια ρεαλιστική αλλά λυπηρή στροφή των γεγονότων και του πνεύματος, διότι η Ευρώπη βασίστηκε σε αυτές τις αρχές από το 1945, στους κανόνες και τους συμβιβασμούς. Ηταν ένας ειρηνικός τρόπος να ενοηθεί η

Ευρώπη, ένας τρόπος ανεκτικός και κοσμοπολίτικος. Η ήπια ισχύς ήταν και μέρος της ταυτότητάς της και τώρα αυτό σημαίνει ότι θα αλλάξει και η ευρωπαϊκή ταυτότητα», σημειώνει.

Κανείς δεν μπορεί να πει με βεβαιότητα πώς θα τελειώσει ο πόλεμος, αλλά ο ίδιος εκτιμά ότι η Ουκρανία πρέπει να λάβει το καθεστώς υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. «Είναι μια απαραίτητη χειρονομία μαζί με ένα σχέδιο Μάρσαλ για την αναδόμηση της χώρας», τονίζει, ενώ «στα πιο τρέλα του όνειρου» βλέπει και τη Ρωσία να δίνει χρήματα για αυτόν τον σκοπό. «Θα είναι καλό για την Ευρώπη να έχει δίπλα της μια σταθερή Ουκρανία, ένα νέο μέλος, αλλά όχι με στρατιωτική συνεργασία. Αυτό θα ήταν ένας υπίτις συμβιβασμός, χωρίς να ταπεινωθεί πολύ και η Ρωσία», τονίζει.

Ο Μακ βλέπει πάντως ότι αυτό που δεν κατάφεραν να κάνουν οι διπλωμάτες τα τελευταία 20 χρόνια, το έκανε ο Πούτιν σε ελάχιστο χρονικό διάστημα. «Η Ευρώπη ενόθεκε και καταλάβαμε ότι έχουμε περισσότερα πράγματα που μας ενώνουν», λέει και πιστεύει ότι αυτή η ένωση πρέπει να διευρυνθεί και σε στρατιωτικό επίπεδο. «Όλοι φοβούνται την κλιμάκωση, αλλά δεν θέλουν και μια επανάληψη του Μονάχου του 1938 (ο.σ. η αποτυχημένη συμφωνία του Μονάχου). Η Ευρώπη προσπαθεί να ισορροπήσει ανάμεσα σε αυτή τη συνθήκη. Δεν είναι ένα μικρό βαλκανικό κράτος που πρέπει να διαχειριστούμε, αλλά μια πυρηνική δύναμη, λέει και προσθέτει ότι η Ευρώπη δεν ήταν έτοιμη για μια σκληρή στρατιωτική κατάσταση. «Πρέπει να αρχίσουμε να συνεργαζόμαστε σε στρατιωτικό επίπεδο. Το ΝΑΤΟ λειτουργήσει για πολλά χρόνια, αλλά τώρα πρέπει να το κάνουμε και μόνοι μας. Δεν είναι

Το βιβλίο «Μεγάλες προσδοκίες - Το όνειρο της Ευρώπης 1999-2021» κυκλοφορεί στο ελληνικό από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

απίθανο να δούμε σε λίγα χρόνια τον Τραμπ ή έναν διάδοχό του στον Λευκό Οίκο και πρέπει να προετοιμαστούμε για μια διαφορετική σχέση με τις ΗΠΑ».

Στο βιβλίο του ο συγγραφέας αναλύει την άνοδο στην εξουσία του Βλαντιμίρ Πούτιν και παρότι τον θεωρεί περισσότερο εξυπνο απ' ό,τι δείχνει, εκτιμά ότι η αυτοκρατορία του βρεσκαίει σε παρακμή. «Στην ευρωπαϊκή στρατηγική είναι εξυπνος, αλλά βλέπουμε και μια κακή διαχείριση της στρατιωτικής εισβολής. Κάνει όλα τα λάθη ενός καθεστώτος σε αποδρόμη. Μοιάζει με το τέλος του σταλινικού καθεστώτος. Είναι ένας απομονωμένος ηγέτης που μπορεί σε λίγο καιρό να δούμε το τέλος του ποντινικού καθεστώτος». Πάντως, δεν ανησυχεί για την πολιτισμική απειλή του ρωσικού πολέμου. «Κάποιοι συγκρίνουν τον Πούτιν με τον Χίτλερ και αυτό είναι λάθος. Ο Χίτλερ ήταν ο αρχηγός μιας πολύ δυναμικής κοινωνίας. Εμένα δεν μου άρεσε η Γερμανία του '30, αλλά ήταν δυνατή και καλά οργανωμένη. Η Ρωσία είναι το ακριβώς αντίθετο.

Μια αυτοκρατορία σε παρακμή. Για τους δικτάτορες του κόσμου μπορεί αυτό που κάνει ο Πούτιν να είναι ελκυστικό, αλλά δεν είναι για κανέναν άλλον. Η Ρωσία δεν είναι ελκυστική για κανέναν».

Τροφή για σκέψη

Πριν από αρκετά χρόνια ο Χέιρτ Μακ έγραψε ένα οδοιπορικό για τη Γραβά Ηπειρο, που τελείωσε στο έτος 1999 και στο γύρισμα του αιώνα. Οι «Μεγάλες προσδοκίες» του, που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Μεταίχμιο σε μετάφραση της Ιβώς βαν Ντάκ-Μπαλάτ, έρχονται για να συμπληρώσουν αυτή την εικόνα της Ευρώπης και να δώσουν τροφή για σκέψη στους μελλοντικούς ιστορικούς. Όπως και στο πρώτο του βιβλίο, έτσι και τώρα ο 75χρονος συγγραφέας ταξιδεύει σε όλη την Ευρώπη ψάχνοντας να καταλάβει πού πήγε όλη η αισιοδοξία των Ευρωπαίων, που το μόνο που φοβόντουσαν την πρωτοκαρονιά του 1999 ήταν ο «ιός του 2000» που δάθεν θα κατέστρεφε τους υπολογιστές. Κάπως έτσι καταγράφει στο νέο, σγκώδες, βιβλίο του την ευρωπαϊκή διεύρυνση, τον ρόλο της τρομοκρατίας, την τραπεζική και οικονομική κρίση, το προσφυγικό ζήτημα, την άνοδο ακραίων δυνάμεων, την κλιματική κρίση, το Brexit και την πανδημία του κορωνοϊού.

Οι κρίσεις, λέει, μας έκαναν να καταλάβουμε πόσο εξαρτημένοι είμαστε ο ένας από τον άλλον και δημιουργήσαν μια συζήτηση στη δημόσια σφαίρα – με μεγάλες δόσεις σκεπτικισμού βεβαίως – για τα ευρωπαϊκά ζητήματα που υπήρχε στις αρχές του 21ου αιώνα. Μπορεί στο μέλλον να υπάρχει κάτι διαφορετικό που να μην ονομάζεται Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά σίγουρα αυτό θα είναι ένα δημοκρατικό πολιτικό σύστημα. «Επειδή ζούμε μαζί και πρέπει να επιβιώσουμε μαζί».